

SFPU

ANTOLOGI 2026

Tillit som ressurs – Studier av tillit i
barnehage, skole og høyere utdanning.

[Manuskript innsendt for publisering]

Universitetsforlaget

Berg, P., Laugerud, S. & Øhra, M. (2026) Red.

Kapittel 1 Profesjonsveggen i lærerutdanningen

«Det skulle ikke jeg som student komme og fortelle dem»

Fra foreløpig upublisert antologi: *Tillit som ressurs. - Studier av tillit i barnehage, skole og høyere utdanning*

Forfattere: Ingrid Helgesen og Maria Løchen-Westerlund

Sammendrag

Denne studien bygger på en kvalitativ casestudie med hermeneutisk og sosialkonstruksjonistisk tilnærming, basert på spørreskjema og fokusgruppeintervju. Caset er en klasse med 25 grunnskolelærerstudenter ved Universitetet i Sørøst-Norge. Studiens data er hentet inn i 2023 som en forstudie til forskningsprosjektet SFPU.

Gjennom denne artikkelen finner vi antydninger til at lærerutdanningen har mislykkes i å styrke lærerstudenter som autonome aktører. Gjennom analyse av studenters opplevelse av egen utdanning, sett i sammenheng med autonomi og koherens, synliggjøres studentenes aktørrolle. Studentenes opplevelse av manglende sammenheng i utdanningen, samt et etterlatt inntrykk av manglende interesse fra den etablerte profesjonen, kan ha bidratt til faglig usikkerhet og lammelse av handlingskraft. Praksisveiledere og lærerutdannere utgjør den etablerte lærerprofesjonen, sammen skal de ta ansvar for å bygge opp den kommende lærergenerasjonen som robuste i dagens skiftende og spenningsfylte felt. Studien finner at studentene i liten grad opplever å få rom til å øve på å være autonome og peker på behovet for at lærerutdanningen større grad balanserer støtte og frihet, samt gir studentene reell innflytelse og påvirkningskraft i møte med utdanningens og profesjonens ulike arenaer.

Kapittel 2 Studentaktiv lærerutdanning som tillitssprang.

Kan læringsprosesser basert på studentenes egne smådata bidra til opplevelse av koherens i utdanningen?

Fra foreløpig upublisert antologi: *Tillit som ressurs. - Studier av tillit i barnehage, skole og høyere utdanning*

Forfatter: Pernille Jansen Berg

Sammendrag

I dette kapitlet får vi innsyn i hvordan studentene i SFPU-prosjektet opplever å få tillit til å samle inn smådata fra praksisen sin, og i hvilken grad en slik forskende praksisoppgave oppleves som meningsfull. Videre ser artikkelen på om studentene opplever

undervisningen basert på smådataene, gjennom bearbeiding og presentasjon av data samt diskusjoner i workshop, oppleves som mer praksisrelevant. Kapitlet er basert på data fra brevmetode (Sjøbakken, 2017), der alle studentene fra to årstrinn på lærerutdanningen svarer. Analysene gjøres blant annet med Antonovskys (1987) teori om salutogenese og hvordan noe må være meningsfullt, begripelig og håndgripelig for at mennesker skal oppleve sammenheng eller koherens. Studentene rapporterer i brevene om en sterkere opplevelse av utdanningen som meningsfull og koherent når de har en aktiv utforskende studentrolle i motsetning til den passive rollen de har hatt de første tre årene på lærerutdanningen. Det kan se ut som om det at studentene opplever å bli tatt på alvor som aktører i både utdanning og praksis, og at casene er knyttet til deres egne opplevelser fra praksis er viktig for studentenes opplevelse av koherens.

Kapittel 3 Studentaktive læringsreiser

- læringsprosesser i studentstyrt forskningsarbeid

Fra foreløpig upublisert antologi: *Tillit som ressurs. - Studier av tillit i barnehage, skole og høyere utdanning*

Forfatter: Pernille Jansen Berg

Sammendrag

Dette kapitlet tar for seg hvordan læringsprosessene utvikler seg i en studentaktiv lærerutdanning hvor undervisningen sentreres rundt studentenes forskning på egen praksis. Læringsprosessen blir todelt, en der studentene lærer seg en mer aktivt forskende studentrolle og hva det innebærer, og en faglig der studentene utvikler og kobler sammen nye konsepter ut fra forskningen på egen praksis, i samarbeid med aktører fra universitet og praksisskole. Læringsprosessen går i fire steg, 1. innsamling av smådata, 2. avgrensning til case, 3. workshop og diskusjoner i praksisfellesskap og 4. eksamensforberedelser. Analysene skjer på basis av teorien til Deleuze (1989, 2003, 2004, Haynes, Gale & Parker, 2015) og er basert på intervjudata med studenter samt opptak av en workshop. Kapitlet vil diskutere om prosjektet har kommet frem til en ny modell for situert læring.

Kapittel 4 Case i nye klær

- praksisoppgaven som ramme for partnerskap i lærerutdanningen

Fra foreløpig upublisert antologi: *Tillit som ressurs. - Studier av tillit i barnehage, skole og høyere utdanning*

«Inntrykket mitt fra jeg selv studerte, var at man ofte følte at praksisoppgaven falt veldig på utkanten av alt man skulle fokusere på i praksis. Så jeg følte at oppgaven her er litt mer at de kan se etter ting, mens de står og underviser eller har inspeksjoner. At det er litt mer virkelighetsnært, kanskje» (Sitat praksislærer).

Forfattere: Stein Laugerud og Rakel R Næss

Sammendrag

Kapittelet undersøker tillit som betingelsene for samarbeid mellom lærerutdanning (LU) og praksisskoler, med utgangspunkt i praksislæreres vurderinger av en alternativ praksisoppgave som ble prøvd ut i SFPU-prosjektet. Den alternative praksisoppgaven i SFPU-prosjektet ga studentene mulighet til å samle inn «smådata» fra praksis, som de senere bearbeidet i samarbeid med praksislærere og faglærere. Wengers teori om *praksisfellesskap* og Honneths teori om *anerkjennelse* brukes for å analysere dataene. Den alternative praksisoppgaven bidro til å styrke samarbeidet mellom LU og praksisskolene ved å skape en felles arena der begge parters perspektiver ble anerkjent. Dette økte relevansen av oppgaven for både studenter og praksislærere, og bidro til bedre integrasjon av teori og praksis. Kapittelet peker på behovet for å utvikle nye samarbeidsformer og møteplasser som kan styrke koherensen mellom LU og praksisfeltet. Dette krever en bevisst innsats for å bygge profesjonelle relasjoner basert på tillit og anerkjennelse, samt en felles forståelse av verdier og mål.

Kapittel 5 Fra praksis til fellesskap

Hvordan kan samtaler bygge bro mellom erfaring og profesjonsutvikling?

Fra foreløpig upublisert antologi: *Tillit som ressurs. - Studier av tillit i barnehage, skole og høyere utdanning*

Forfatter: Trude Petterson

Sammendrag

SFPU (Studentdrevet forskningsarbeid gjennom profesjonsrettede undervisningsgrupper) er en alternativ praksismodell hvor studentenes egne erfaringer settes i sentrum. I stedet for å ta utgangspunkt i en fastsatt oppgave, samler studentene inn smådata fra forskjellige hendelser de opplever under praksis som omformes til praksisfortellinger og problemstillinger. Disse brukes som grunnlag for workshops der studentene, praksislærere og veiledere deltar i felles refleksjon. Modellen gir studentene eierskap til læringsprosessen og åpner for en dialogisk tilnærming til profesjonsutvikling. For å forstå hvordan denne samhandlingen kan utvikle seg til reell dialog, gir Habermas'

samtaleetikk et fruktbart teoretisk rammeverk. Ifølge Habermas bør dialog preges av tre grunnleggende kriterier: sannhet, oppriktighet og kontekstforståelse. Når disse prinsippene ivaretas, får alle aktører mulighet til å delta på like vilkår. I workshopene innebærer dette at studentenes fortellinger respekteres som autentiske, at alle bidrag er ærlige og forankret i erfaring, og at samtalene knyttes til den konkrete situasjonen som drøftes. Ordstyreren har en nøkkelrolle i å sikre at disse kriteriene følges og at samtalen holdes deliberativ. Gjennom Habermas' perspektiv kan SFPU forstås som en demokratisk og inkluderende ramme for profesjonell læring, der studentenes stemmer ikke bare anerkjennes, men også bidrar aktivt til felles refleksjon, gjensidig anerkjennelse og utvikling av profesjonsfaglig praksis.

Kapittel 6 Tillitsskapende dialoger i lærerutdanningen:

«Vi ser ulike ting og det er viktig»: *Kan tillitsskapende og anerkjennende dialoger som metode imøtekomme studentenes ønske om sammenheng mellom utdanning og praksis i skolen?*

Fra foreløpig upublisert antologi: *Tillit som ressurs. - Studier av tillit i barnehage, skole og høyere utdanning*

Forfatter: Rønnaug Sørensen

Sammendrag

Dette kapitlet undersøker hvordan tillitsskapende og anerkjennende dialoger kan fungere som metode for å styrke sammenhengen mellom lærerutdanning og praksisfeltet i skolen. Gjennom SFPU-prosjektet får lærerstudentene ansvar for å samle og presentere smådata fra praksis, som danner utgangspunkt for profesjonsseminarer med deltakelse fra faglærere, praksislærere og skoleledere. Analysen bygger på etnografisk metode og hermeneutisk tilnærming, og fokuserer på hvordan dialogene fremmer faglig refleksjon, relasjonsbygging og profesjonell utvikling.

Ved å anvende Axel Honneths anerkjennelsesteori identifiseres tre sfærer – kjærlighet, rett og solidaritet – som sentrale i samtalene. Studien viser at studentenes bidrag verdsettes, og at dialogene skaper rom for å utforske pedagogiske dilemmaer, sosiale hierarkier og lærerens handlingsrom. Begrepet «doxiske erupsjoner» introduseres for å beskrive hvordan underliggende normer og verdier kommer til uttrykk i samtalene.

Artikkelen konkluderer med at slike dialoger kan fungere som brobygging mellom teori og praksis, og bidra til utvikling av en mer koherent og relevant lærerutdanning. Samtalene fremmer profesjonell motstandskraft og anerkjennende praksis, og gir innsikt i lærerprofesjonens utfordringer og muligheter i dagens skole.

Kapittel 7 En opplevelses- og erfaringsbasert pedagogikk

Fra foreløpig upublisert antologi: *Tillit som ressurs. - Studier av tillit i barnehage, skole og høyere utdanning*

Forfatter: Mattias Øhra

Sammendrag

Kapittelet presenterer en opplevelses- og erfaringsbasert pedagogikk som rammeverk for en praksisnær og levende lærerutdanning. Utgangspunktet er at opplevelser først blir til erfaring når de bearbeides i dialog og kobles til fag og praksis, noe som styrker profesjonell dømmekraft. Med inspirasjon fra fenomenologi og affektiv nevrovitenskap vises hvordan kropp, følelser og relasjoner er grunnleggende for læring. SFPU-prosjektet fungerer som praksiseksempel, der studentenes egne praksisopplevelser gis forrang fremfor forhåndsdefinerte oppgaver. Dette illustrerer hvordan studenters praksisopplevelser kan være drivkraft for motivasjon, medvirkning og integrasjon av teori og praksis. Kapittelet belyser slik hvordan en opplevelses- og erfaringsbasert pedagogikk kan belyse, og danne grunnlag for en tillits- og anerkjennende undervisningspraksis. En opplevelses- og erfaringsbasert pedagogikk danner dermed et grunnlag for en undervisning preget av tillit, anerkjennelse og relasjonell avstemming. Den peker på et skifte fra å lære *av* til å lære *med* andre, der læring forstås som deltakelse i et relasjonelt og situert fellesskap, nært forbundet med en felles utforskning av verden.